

Motion till riksdagen

1987/88:Jo8

av Bengt Silfverstrand m. fl. (s)

med anledning av prop. 1987/88:128 om
miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m.

Dagens intensiva jordbruksdrift börjar nu ifrågasättas från allt fler håll. Förvisso uppfylls de jordbrukspolitiska målen om hög avkastning och effektivitet med bred marginal, men konsekvenserna i form av en alltmer utarmad miljö synes vara orimliga.

Landskapet förmörkas, hagmarker växer igen, yt- och grundvatten förörensas. Lantbrukarna själva klagar över dålig ekonomi och en växande social isolering på en alltmer öde landsbygd.

Jordbrukets rovdrift med miljön får en mycket uttrycksfull beskrivning i den av Forskningsrådsnämnden utgivna Källa/29 – Lantbruk utan läckor: ”Nu när korna är borta från slättjordbruken och grisarna kommit i stället, har vallen fått lämna plats åt vårsått havre och korn. Det betyder att marken ligger naken och svart från tidig höst till vår. Och med svart jord är det som med kaffet i melitta-påsen. När hösten och vinterns regn och vårens smältvatten rinner genom jorden tar den med sig allt lättlösligt kväve ut i vattendragen. *Den öppna jorden är miljöfarlig jord.*”

Undersökningar vid lantbruksuniversitetet, utförda i Skåne, visar att man under andra halvåret 1987 mätt upp praktiskt taget lika höga halter av kväve i vattnet som under samma period året innan. Men avrinningen, dvs. det vatten som rinner ut i haven, har samtidigt ökat med 50%. Till den ökade kväveutlakningen som klimatet har orsakat får sedan läggas det extra kväve som läcker ur all den öppna trädan i landet.

Just denna vinter har varit den från klimatsynpunkt sämsta tänkbara att låta jord ligga oöväxt och naken i träda. Men under just detta år har 130 000 hektar åker lagts i träda.

Kvävegödseln är förvisso själva livsnerven i dagens odlingssystem men samtidigt dess akilleshäla på grund av utlakningsproblematiken. En stor del av jordbrukets externa miljöpåverkan kan återföras till den ensidiga spannmålsodlingen och den inte arealbundna djurhållningen. En övergång till från biologisk-ekologisk synpunkt balanserade växtföljder, innebärande att djurproduktion och växtodling integreras på den enskilda gården, skulle medföra miljövinster i form av minskat växtnärläckage och minskad användning av kemiska bekämpningsmedel.

I proposition 1987/88:128 görs en förtjänstfull problemanalys. Jordbruksministern konstaterar sålunda bl. a. att strukturomvandlingen och de moderna produktionsmetoderna lett till en betydande ökning av jordbrukets miljöpåverkan.

Ändå måste ifrågasättas om föreslagna åtgärder och angivna tidsramar

för dessas genomförande är tillräckliga för att åstadkomma den nödvändiga omställningen till ett mera miljöanpassat och uthålligt jordbruk.

Den som utövar eller ämnar utöva miljöfarlig verksamhet skall enligt 5 § ML vidta de skyddsåtgärder, tåla den begränsning av verksamheten och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan fordras för att förebygga eller avhjälpa olägenhet.

I proposition 1987/88:85 Miljöpolitiken inför 90-talet slås också fast att den som bedriver miljöfarlig verksamhet skall svara för kostnaderna för sådana miljöskyddsåtgärder som föreskrivs av miljöskyddsmyndigheterna. Denna princip, Polluter Pays-Principle, ppp (förorenaren betalar), lades ursprungligen fast vid OECD:s rådsmöte år 1972. Principen bör i högre grad också tillämpas på jordbruksföretag.

Propositionens förslag om minskad kväveanvändning, förbättrad stallgödselhantering, arealanpassad djurhållning och större andel bevuxen åkermark under höst- och vintertid m. m. är väl motiverade. Våra invändningar berör närmast åtgärdernas omfattning och den föreslagna omställningstiden.

Eftersom mark i öppen träda förorsakar ett stort och oacceptabelt växtnäringsläckage till vattenmiljön måste övergången till bevuxen åkerareal under höst och vintertid ske i snabbare takt. *Vi föreslår* att detta krav skall vara uppfyllt redan 1990, vilket också förordats i ett remissyttrande från Svenska Naturskyddsföreningen.

I propositionen föreslås ett generellt spridningsförbud av stallgödsel i hela landet under perioden 1 december–28 februari samt att spridning av stallgödsel i södra Sverige endast skall få ske i växande gröda eller före höstsådd under perioden 1 augusti–30 november. *Vi föreslår* att det generella spridningsförbudet utsträcks ytterligare i tiden med regional anpassning efter klimatförhållanden. Det är i snösmältningen vi har det största läckaget. Tjälén måste ha gått ur jorden annars rinner en del av näringsämnena bort med ytvattnet. Det gäller både fosfor och kväve.

Det är tveksamt om målsättningen att uppnå en minskning av handelsgödselanvändningen med 10% till 1992 kan förverkligas med nu föreslagna åtgärder. En ytterligare höjning av avgiften på handelsgödsel bör därför övervägas.

Det vore bra om större resurser avsattes för s. k. alternativ odling, dvs. jordbruksdrift med mindre insatser av gödselmedel och kemiska bekämpningsmedel.

En sådan satsning bör kunna ske genom att man i stället för att betala ersättning till trädesbruk, dvs. ersätta bönder som avstår från att odla spannmål, använder åtminstone en del av detta stöd för ersättning till lantbrukare som satsar på alternativa odlingsmetoder. Ytterligare medel för en mera målinriktad övergång till alternativ odling bör också övervägas genom en ytterligare höjning av miljöavgifterna på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

Regeringen föreslår i propositionen att också bidrag skall lämnas till utbyggnad av lagringskapaciteten för stallgödsel. Det finns uppenbara risker för att det föreslagna bidraget leder till högre priser på t. ex. flytgödselbe-

hållare och att vinsterna således hamnar hos betongindustrin.

Farhågor för en sådan utveckling har redan uttryckts från LRF-håll, samtidigt som betongindustrin bekräftar en närmast dramatisk kapacitetsökning och efterfrågerusch.

Vi vill understryka vikten av att regeringen uppmärksam följer denna utveckling och sätter in nödvändiga åtgärder för att dämpa prisutvecklingen och tillse att föreslagna bidrag för gödselvårdsanläggningar får avsedd effekt.

Mot. 1987/88

Jo8

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ytterligare åtgärder för ett mera miljöanpassat jordbruk.

Stockholm den 24 mars 1988

Bengt Silfverstrand (s)

Johnny Ahlqvist (s)

Hans Pettersson (s)

i Helsingborg

Birthe Sörestedt (s)

Maja Bäckström (s)